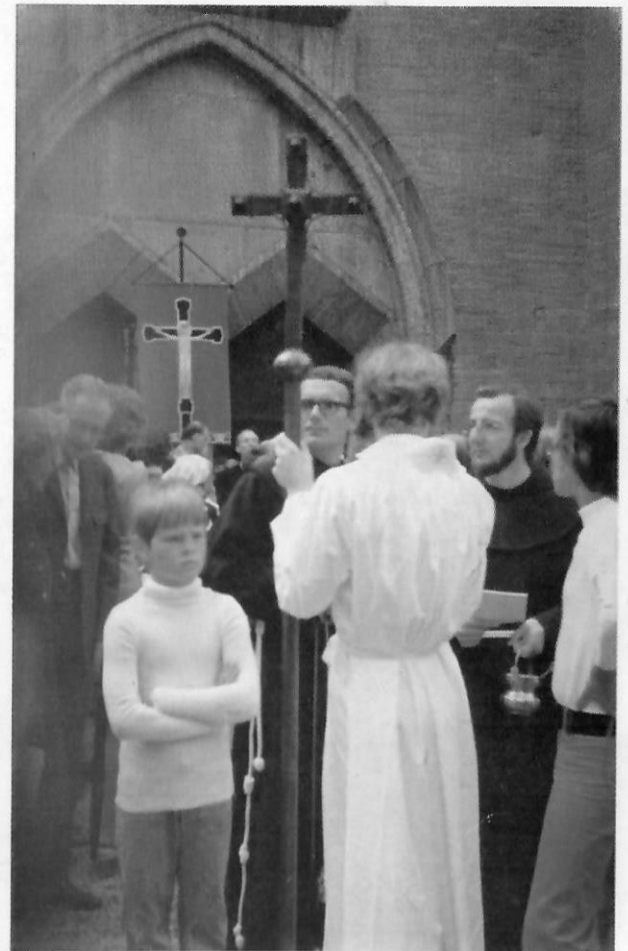

Pris 6:— kronor
som helt tillfaller Birgittastiftelsen.

ANDREAS LINDBLOM
VADSTENA
SOM MEDELTIDA OCH NUTIDA
VALLFARTSORT
BIRGITTASTIFTELSENS
ÅRSBERÄTTELSE
1973

Till Överstinna Märta Skarp
med varmt tack för de vackra
erindringsna från det för mig
så nära, Robertsmåla hemmet!

På omslaget:

Pilgrimsprocessionen samlas utanför Klosterkyrkan vid
"Syndaförlåtelsens Port" den 23 juli 1973.

Foto Carin Lindblom

Från Andreas Lindblom

VADSTENA

SOM MEDELTIDA OCH NUTIDA
VALLFARTSORT

Tal i Vadstena Klosterkyrka den 22 juli 1973
vid 600-årsjubiléet av Birgittas död

BIRGITTASTIFTELSENS
ÅRSBERÄTTELSE
1973

Birgittastiftelsens årsberättelse för 1922, 1933—1937 och 1940 utgavs i tryck. Av ekonomiska skäl kunde fortsättning ej ske förrän 1970, då medlemmar av Stiftelsen benäget bekostade tryckningen.

Till årsberättelsen 1973 ställdes medel till förfogande av kontor och fru Olle Östblom, prosten och fru Sixten Dahlquist, slöjdlärarinnan Berta Elfström samt Stockholms Stiftskvinnoråd. I enlighet med givarnas önskan publiceras här även sekreterarens tal i Klosterkyrkan den 22 juli 1973.

Vadstena Affärstryck 1974

Vadstena som medeltida och nutida vallfartsort

I.

”Jag är som en dålig budbärare, vilken fått i uppdrag att bära fram en Stor Herres brev. Under vägen besöker han både krogar och glädjehus. (På originalspråket: *taberne et loca inhonesta*). Ändå skadar han inte sin Herres brev eller ändrar på dess innehåll”.

Så lyder en av de krassaste, men ändå ödmjukaste av Birgittas självbekännelser. Tre gånger om under kanonisationsprocessen och av olika vittnen citerades detta eller liknande uttryck, vilka sades ofta ha brukats av henne.

Det är pilgrimen Birgitta som på detta sätt och i denna stund vill tala till oss efter sex århundraden. Hon riktar bara en fråga till var och en av oss: ”Har Du din Store Herres brev vid Ditt hjärta?”

Birgittas släkt var en pilgrimssläkt. Enligt familjetraditionen hade hennes farfar, liksom dennes far och farfar gjort den långa farliga färden till det Heliga Landet. Hennes fader, lagmannen, besökte aposteln Jakobs grav uti Santiago de Compostela i Spanien. Dit for också Birgitta i sällskap med sin man, liksom de naturligtvis också besökte Sankt Olovs grav i Trondheim, gamla Nidaros, det vanligaste målet för de svenska pilgrimerna. Ödsliga stigar ledde dit från Värmland, Dalarna och Jämtland. Vid stigarna låg rastestugor eller själa-stugor som de kallades. Det finns alljämt på järnvägslinjen Bräcke—Östersund en station med det vackra och talande namnet Pilgrimsstad!

När Birgitta kommer till Italien, blir pilgrimsresorna

till apostlarnas och andra heliga mäns och kvinnors gravar och relikier en väsentlig del av hennes program. Dess höjdpunkt blev den mödosamma färden till det Heliga Landet, från vilken hon kommer hem till Rom för att dö. Med viss rätt har Heidenstam gett sin välkända berättelse om Birgittas liv titeln "Heliga Birgittas pilgrimsfärd".

Vår tids svenskar kan inte fatta medeltidens iver att göra pilgrimsresor till Helgonens kvarlevor, lika lite som vi kan sätta oss in i muhammedanernas och hinduernas vallfärder till deras heliga ställen, Mecka, Benares och andra. Som turister känner nog vår tids människor, ej minst svenskarna, resornas lockelser, gärna dit där det finns stor konst eller märklig natur eller minnen från berömda män och kvinnor. Aldrig sedan vikingatågen har svenskarna rest så mycket som nu. Men som pilgrimsfärder, kan man numera blott kalla några få, i rent kristlig regi anordnade resor.

Ändå är det nog ganska sällan som vi fylls av den medeltida pilgrimens hänförelse och längtan. Längtan! Efter vad? Efter att bli kvitt kroppsliga sjukdomar och plågor, längtan efter själens befrielse från syndaskuld, efter förlåtelse sålunda, längtan att få tvätta bort samvetets fläckar för att kunna fylla vår plikt i livet.

Vilka stora umbäranden och kostnader var man inte på den tiden redo att underkasta sig? Man hittade på utvägar, ibland ganska obegripliga i våra ögon. Man lät till exempel i brist på möjlighet andra på uppdragsgivarens bekostnad göra pilgrimsfärd i syfte att befrämja ens egen salighet. När drottning Margareta, härskarinnna över Europas största rike, låg på dödsbädden, bestämde hon, att ej mindre än 83 personer skulle bege sig på pilgrimsfärd till 48 olika platser, därav 6 till Jerusalem, Betlehem och den Heliga Katarinas grav på Sinai berg.

Skillnaden i dåtidens och nutidens uppfattning om

färdernas mening var stor, även om man tänker på moderna katolska pilgrimer. Beröringen med Helgonens relikier, ja till och med kontakten med de byggnader där de förvarades ansåg man skulle skänka kraft och syndaförlåtelse, givetvis likväl efter bikt och bot. I huvudportalen till domen i Santiago de Compostela finns fem hål för handens fem fingrar. Detsamma är förhållandet i Vadstena, i gavelväggen utanför den norra ingången. Liknande ting möter oss på många andra håll, exempelvis i birgittinerkyrkan i det danska Maribo och i den mäktiga Sofiakyrkan i Konstantinopel. Genom den kraft, som man trodde utstrålade från Helgonens gravställen eller relikier, fick man hälsa och syndaförlåtelse, ej bara för sig själv utan också för syndare i skärselden. Pilgrimsfärdens värde i den vanliga människans ögon kan kortast uttryckas genom några rader i biskop Tomas' välkända sång om Engelbrekt. Efter att ha talat om dennes mord och hur han blev gravlagd i Örebro kyrka, tillägger skalden:

*"Där togs upp hans menlösa ben
och fördes så till Örebro igen,
Gud gör där stora nåde.
Mången pilgrim vandrar dit,
han blir där sin plåga kvitt
och går hem utan möde(a)."*

(Sven Stolpes översättning.)

När Engelbrekt slogs ihjäl hade sex år förgått sedan Vadstena klosterkyrka invigdes. Den började byggas ca 1370. Efter ett par års tid stod emellertid ett provisoriskt kapell av timmer fullbordat, placerat inom den projekterade nya stenkyrkans grundmurar. Det var i detta kapell som Birgittas relikier förvarades i avvaktan på att uppställas på högaltaret. Från och med det ögonblick då Birgitta, efter resans slut, kommit hem till sitt

Vadstena, förvandlas plötsligt Vadstena till pilgrimsort och detta tempel till Sveriges främsta pilgrimskyrka.

Ja, en sådan kunde sannerligen behövas! Ty den period i den svenska historien som infaller efter digerdöden — vilken ryckte bort en tredjedel av vår till ca 650.000 uppgående befolkning — liknade i många avseenden vår egen tid. En ond tid! Den rättmätige konungen satt under sex år fängslad i tornet på Stockholms slott och dog längre fram som landsflykting. Mord, rån och kidnappning hörde liksom nu till ordningen för dagen. På våren samma år då kistan anlände till Sverige, blev Linköpingsbiskopen ihjälslagen av en adelsman. Hans efterträdare, den store Nils Hermanson, författare till *Rosa rorans*, måste fly och leva landsflyktig mer än ett år.

Bland de under, som omtalas från Birgittas sju månader långa hemresa från Rom till Vadstena, omtalas att häradshövdingen i Memmings härad vid Norrköping, Håkan Fadersson, hade på sin gård Sörby i Örtomta socken blivit överfallen av tyska banditer, fängslad och förd den långa vägen ned till Brömsebro, vid den bäck som utgjorde gränsen mellan Sverige och Danmark. Just när man i utpressningssyfte skulle föra honom till Tyskland, hade vid samma brygga det skepp från Danzig landat, vilket medförde Birgittas kista, densamma som nu står i hennes Bönekammare uti Folkungapalatset. Fången brister ut i förtvivlade bönerop om Birgittas hjälp. Besättningen på den danska borgen, belägen på andra sidan av bäcken, hör ropen och skyndar till. Häradshövdingen räddas och följer sedermera kistan till Vadstena för att såsom den förste svenske pilgrimen betyga sin tacksamhet mot Birgitta.

Detta och många andra underverk, som resulterade i pilgrimsfärder till Vadstena, omtalas av olika vittnen under kanonisationsprocessen. Det förefaller som om helgonrelikernas anländande till Sverige inneburit en

andlig uppryckning i vårt land och därjämte medfört en frisk fläkt från den europeiska kristenheten.

Birgitta och sedermera hennes dotter Katherina, som beatificerades 1489, blev hjälpare i nästan alla tänkbara situationer. Det gällde botande av sinnessjuka, räddande av förlista i sjönöd och fiskare på flytande isflak, botande av kreatur och hästar som brutit benen samt mångahanda andra olyckor. Ej mindre än 141 sådana under omtalas i berättelsen om Katherinas liv. Dessa mirakler betydde i regel en pilgrimsfärd till Vadstena för att tacka och skänka allmosor. När man läser om de rykten som spred sig därom i hela landet, erinrar man sig berättelsen i Matteus 11 kapitel om det budskap som sändes Johannes Döparen, när denne satt i Herodes fängelsehåla och sporde om Jesu verksamhet. Svaret som han fick lydde: "Blinda får sin syn, halta går, spetälska blir renade, döva hör, döda uppstår och för de fattiga förkunnas evangelium".

Ty det var inte blott under utan evangelium, det vill säga glädjens budskap, som pilgrimerna erfor i Vadstena! Det största evangeliet var syndernas förlåtelse. Oroliga hjärtan friades genom bikten från skuld, avlat gavs, innebärande befrielse från botgöringar. Vilket bekräftades genom mässan, som i Vadstena vid medeltidens slut lästes vid ej mindre än ca 60 altaren!

Birgitta hade fått gudomlig uppenbarelse, att hennes blivande kloster i Vadstena skulle få del av den väldiga avlat, som pilgrimerna erhöll när de vissa dagar besökte den romerska kyrkan San Pietro in Vincoli. Denna hade uppbyggts till åminnelse av att Petrus, då han hölls fängslad av Herodes, blev befriad av en ängel från sina bojor — på latin *vincula* — varom står att läsa i Apostlagärningarna, något som Rafael så härligt återgivit i en fresk uti Vatikanen. De som besökte Vadstena klosterkyrka och biktade sig på Petri fängelsedag, 1 augusti ("Petri fäng." står det i vår gamla almanacka),

skulle enligt en påvebulla från 1378 komma i åtnjutande av ej mindre än tre års befrielse från syndabot. Denna förmån hade stadfästas av senare påvar.

Moderna människor har svårt att fatta, vad avlaten betydde för medeltidsmänniskorna. Märkligt nog finns en skildring, nedtecknad på 1400-talet, som ger oss ett levande intryck från avlatsfirandet i Vadstena. Den har skrivits av en italiensk skeppare vid namn Pietro Querini. En medeltida avskrift har bevarats i Vatikanens bibliotek; på ett sällsynt levande sätt skildrar venezianaren sina öden:

År 1431 hade han avseglat med last av vin och kryddor från Kreta, med destination Flandern. När han kommit till den Engelska Kanalen, möttes han av en våldsam storm. Skeppet drevs ända upp mot Norges kust, där det förläste utanför Lofoten. Blott sexton av besättningens sextiosju man räddades. Efter långvarig vistelse i Norge begav sig italienarna över till Sverige och hamnade slutligen nere i Stegeborg i Östergötland där de visste att en landsman till dem, Giovanni Franco levde, en av de utländska fogdar som Engelbrekt två år senare skulle fördriva. Det var i juli månad 1432 som Querini kom till Stegeborg. Johan Vale, som slottsherren benämndes av svenskarna, stod just i begrepp att med 100 ryttare bege sig till den stora festen i Vadstena den 1 augusti. Han tog med förnöjelse sina landsmän med dit. Pietro beskriver sedan omsorgsfullt hur en otalig mängd pilgrimer var församlade, komna ej blott från Nordens alla länder utan även från Skottland, Holland och Tyskland. Vadstena kyrka såg praktfull ut, ej minst genom sitt guldglänsande tak — man hade ju nyligen lagt på dess kopparplåtar! Mässa hölls vid 42 altaren för de många biktande.

Berättelsen ger oss på ett övertygande sätt intryck av vad denna klosterkyrka betytt för medeltidens människor. Dess skönhet och rikedom på utsökta konstskat-

ter var vida bekant. Olaus Magnus berättar i sin ryktbara "Historia om de nordiska folken", att här fanns "tavlor och skulpturer så märkliga att pilgrimer vallfärdade mer än 40 dagsresor, från Nidaros till Vadstena, för att skåda Guds dråpliga verk och vända åter, stärkta i anden av deras anblick."

II.

Vi har med några ord försökt belysa hur Vadstena fungerade som pilgrimsstad. Dess läge var idealiskt. Vättern och dess hamnar erbjöd goda sjöförbindelser, i norr genom Askersund med Bergslagen, i väster genom Hjo med den rika Västgötslätten, i söder genom Jönköping med Småland och Danmark. Landsvägar i norr och söder förenade Vadstena med Svealand och Småland. Norra vägen gick över Motala ström på "Långespång", som bron kallades. Den benämndes "Pilgrimsvägen", vilket Bengt Cnattingius påpekat. Det var den led som förenade Birgittas Vadstena med Helge Olovs Nidaros och Helge Eriks Uppsala. Österifrån ledde huvudvägen från det i smått internationella Söderköping över Askeby nunnekloster, Vårdsbergs fästningskyrka, Linköping och Skänninge, vilken stad tack vare den Heliga Ingrid även blivit ett pilgrimsmål.

När man befinner sig en fjärdingsväg, d.v.s. 2½ kilometer öster om Vadstena, passerar man avtagsvägen till jarlarnas Bjälbo, där folkungarnas ryttarskaror färdades till och från lustslottet vid Vättern. Här utbreder sig Granby backe, numera kraftigt sänkt genom grävskoporna. Inte heller finns några granar kring den lilla byn. Skogen strök med, när slotten i Vadstena byggdes, då Folkungarna och framförallt Vasarna bodde där. Vi har en uppgift, att bara under vintern 1587 åtgick 33.550 lass ved till slottets behov! Överjägmästaren Julin Dannfelt, Birgittastiftelsens styrelseledamot, beräk-

nade, att bara för att fylla detta vedbehov omkring 200 hektar skog måste renhuggas. Undra på, att hela trakten är så skogfattig!

Vadstenas ryktbaraste son, köpmannen Mårten Skinare, det stora hospitalets grundare, hade en from fader, som på Granby backe uppförde ett kapell, avsett för pilgrimerna. Det var vigd åt det Heliga Korset. Pilgrimerna stannade här i bön, såväl när de först varseblev, och när de för sista gången såg Birgittas stad avteckna sig mot horisonten. Många vandrade med bara fötter. Till och med den eljest så världslige kung Erik av Pommern färdades en majdag 1413 mellan Skänninge och Vadstena till fots som pilgrim.

När vandraren kommit fram till klosterkyrkan, trädde han in genom "Syndaförlåtelsens port", alldeles som i Spanien där västpportalen i regel kallas "Puerta del perdón". (Troligen har Birgitta fått idén med Syndaförlåtelsens port just genom pilgrimsfärden till Santiago). Inkommen i kyrkan, stannade besökaren säkerligen vid Birgittas altare som stod fritt på golvet, där nu orgelns spelbord befinner sig. Det berättas att en sjuk människa som bedid vid Helga Katherinas grav, hörde en röst som manade henne att gå runt Birgittas altare på sina knän. Något som påminner turisten om Loreto i Italien, där man ännu i våra dagar ser de troende på knä släpa sig runt det heliga huset från Nazaret.

III.

Vi har denna dag, vid 600-årsminnet av Birgittas död, samlats från när och fjärran i denna svenska pilgrimskyrka. Dess väldiga vidd och höga rymd verkar liksom tänkta för sådana tillfällen som detta! Med den fjärrsyn som utmärkte Birgitta anade hon, att en sådan jättekyrka i framtiden skulle behövas vid hennes kloster. Redan före Romresan hade Birgitta fångslats av hall-

kyrkans idé — kyrkan med de lika höga och de lika breda skeppen. Säkerligen hade Ulvåsa-frun följt uppförandet efter hallkyrkans mönster av Linköpingsdomens västparti, där hon ofta torde ha vandrat vid sidan av sin biktfader, den berömde mästare Matthias.

Alla mått i denna kyrka är föreskrivna av Birgitta själv, även om vid dess projektering och utförande arkitektkrafter anlåtats. Ett märkligt faktum är, att Birgitta för att finna sitt ideal följde Gamla Testamentets beskrivning av Salomos tempel, vilket i Upplandslagen, redigerad av hennes far, angavs såsom ursprunget för alla kyrkor. "Salomo", säger lagen, "var den förste som lät bygga kyrka". Där var, liksom i Vadstena, 20 alnar det givna avståndet mellan alla pelare, där räknade man jämt 30 alnar mellan templets taklist och marken, precis som i Vadstena. Där var munkkoret 20×20 alnar, liksom judatemplets kor.

Pilgrimskyrkans existens upphörde genom reformationen. Gustav Vasa förbjöd pilgrimsfärder. Han använde Vadstenaborgarnas egen kyrka, Sankt Per, som magasin och införde i stället luthersk gudstjänst i klosterkyrkan. Men Johan III restaurerade den förra för stadens behov. Klosterkyrkan stod isolerad och under större delen av året föga använd ända fram till 1820-talet. Då fattade Vadstenaborna ett märkligt beslut. Man erbjöd sig att överta klosterkyrkan och svara för dess underhåll, ett storslaget erbjudande, vilket beviljades. Så rev man Sankt Per, en i och för sig beklaglig åtgärd.

Detta skedde som sagt på 1820-talet. Men 100 år senare inträffade ett under. Vadstena klosterkyrka blev återigen en pilgrimskyrka. 1920 skapas av religiösa och fosterlandsälskande män och kvinnor två skilda samslutningar, båda för att värna det stora Birgittaminnet och dess förpliktelser. Den ena var Societas Sanctæ Birgittæ, som varje år under veckan omkring den 23 juli vallfärdar hit med hundratals medlemmar tillsam-

mans med tusende andra, som önskar få del av de religiösa idéer vilka ligger förborgade i Birgittas tankevärld, sådan som vi möter den i Uppenbarelserna och i hennes ritual.

Den andra sammanslutningen från 1920 var Birgittastiftelsen, som tog som sin uppgift att vårda det gamla klostret och som i sinom tid fick Statens uppdrag ej blott att skydda, utan även finna värdig användning för klosterområdet med dess många byggnader. Birgittastiftelsen har löst sin uppgift genom restaureringen av Folkungapalatset, lämpat för kongresser av skilda slag, och genom det därmed förenade Gästhemmet. Ett stort parti av klosterområdet har också upplåtits till Linköpings stifts nya folkhögskola.

Nu strömmar tusentals människor till Vadstena igen, däribland många, som utan överord förtjänar kallas moderna pilgrimer. Längtan efter förlåtelse och tacksamhet mot Gud fyller säkerligen många själar. Även sedan reformationstidens vindar sopat bort tron på avlaten och försvagat tron på mirakler, d.v.s. sådana under som strider mot förnuftet, så levde dock själva pilgrimstanken kvar både hos de reformerta och de protestantiska kristna. Ja, inom de anglosaxiska frikyrkorna har den upplevts nästan lika intensivt som under medeltiden. Resorna har visserligen minskats eller upphört, men själva tanken är brinnande. Dess evangelium blev John Bunyans "En kristens resa genom världen till den eviga saligheten," framsprungen ur den Cromwellska puritanismen. Miljoner människor har hämtat uppbyggelse ur denna bok.

En av dess svenska översättare var den store väckelsepredikanten Rosenius, som på 1850-talet i så hög grad formade svenskt andeliv. Han var en bland grundarna av Evangeliska Fosterlandsstiftelsen. I en av de sista upplagorna av dess sångbok, "Sions toner", har ej mindre än 100 sånger samlats under rubriken "Hemlands-

och pilgrimstoner". Vi återfinner där, liksom i vår kyrkopsalmbok, den sköna danska hymnen "Härlig är jorden", av Ingemann. I densamma utsäges, att Himmel och Paradis är jordepilgrimens mål. På den danske skaldens tid, för något mer än hundra år sedan, trodde de flesta på en reell himmel uppe i skyn med ett levande paradiset och på en individuell Gud i en överjordisk människogestalt.

Nu, i månfärdernas och vätebombernas tidsålder, är det kanske ett fåtal som bevarat denna lyckliga barnatro. För de flesta vandrarna ter sig mening och mål dunkla, även om man inte förnekar att mening och mål ändock finnes!

Karin Boye, den döda skaldinnan från vår egen tid, skriver:

*"Nog finns det mål och mening i vår färd —
men det är vägen, som är mödan värd."*

Ligger det inte en tröstekälla i den tanken, att själva jordevandringen, själva vägen, ändå kan vara värd vår möda? Även om mångas väg är stenig och snårig, så är den likväl, när morgonsolen uppgår, ny för varje dag. "A chaque instant une vie nouvelle nous est offerte", säger en fransk diktare. Ett nytt liv bjudes oss i varje ögonblick, om vi går fram med öppet sinne, redo att ge och ta emot.

Du vandrare på livets väg, glöm inte att Du i Din ränsel har dyrbara pund, som Gud anförtrott Dig att förvalta, för att göra livet rikt och ljusst för Dig själv, men främst för Dina medvandrare, som ofta försmäktar i vägens frost eller i dess hetta. Glöm aldrig, att Du bär vid Ditt hjärta en Stor Herres brev!

Styrelsens berättelse

År 1973 har Stiftelsen förlorat sin mångåriga beskyddare KONUNG GUSTAV VI ADOLF.

Med varmt intresse följde han Stiftelsens verksamhet och deltog med vetenskaplig blick i nunneklostrets trettioåriga restaureringsarbete vilket planlagts under den tid, då prins Eugen var Stiftelsens ordförande. Upprepade gånger besökte konungen Vadstena för att följa diskussionen kring de svårlösta restaureringsproblemen.

Genom 70- och 80-årsfonderna för svensk kultur hade han tillfälle att ekonomiskt stödja vårt arbete. Under åren 1953—71 erhöll Stiftelsen sammanlagt 125.000 kronor till klostrets restaurering och till inköp av såväl gamla som moderna möbler inom Folkungapalatset. Särskilt intresserade honom det rum, som vi ägnat åt minnet av hans farbroder prins Eugen. Carl Malmstens möbler och konstväverskan Judith Johanssons förnämliga textilier utvaldes i samråd med honom.

Under det gångna året fästes hans uppmärksamhet på Stiftelsens lika viktiga som kostnadskrävande företag att restaurera den "Hjertstedtska villan", belägen inom klosterområdet. Den visade sig utgöra bostället för Krigsmanshusets kyrkoherde, uppfört under Karl XII:s tid. Då våra pengar ej räckte och inga medel fanns kvar i de nyssnämnda fonderna, lämnade konungen ur egen kassa det erforderliga slutbeloppet, 17.000 kronor.

Ett värdefullt byggnadsminnesmärke har härigenom bevarats, tillika en erinran om tvenne svenska konungars intresse för Vadstena.

Stiftelsens medlemsantal uppgick vid årets slut till 319 personer, varav 152 ständiga och 167 årligen betalande. Styrelsen har under året haft ett sammanträde. Årsmötet hölls 27/5 i Vadstena.

Styrelsen hade efter årsmötet följande ordinarie medlemmar:

Eckerberg, Per, landshövding, självskriven som landshövding i länet, *ordförande*.

Askmark, Ragnar, biskop, självskriven som biskop i stiftet.

Anderson, Walter, bankdirektör, *skattemästare*.

Berthelson, Bertil, överantikvarie.

Blomberg, Carl Gustaf, intendent.

Carlsson, Sten, bostadschef.

Cnattingius, Bengt, f.d. landsantikvarie.

Corell, Alf, kyrkoherde.

Grefbäck, Göran, kyrkoherde, självskriven som kyrkoherde i församlingen.

Hallin, Gösta, direktör.

Jonsson, Ragnar, avdelningsdirektör, slottsarkitekt, Byggnadsstyrelsens representant, *vice ordförande*.

Lindblom, Andreas, professor, *sekreterare*.

Lundström, Gösta, biskop, Svenska kyrkans centralråds representant.

Pålsson, Roland, riksantikvarie, självskriven som riksantikvarie.

Scherling, Georg, civilekonom.

Silfverskiöld, Tage, lagman.

Sträng, Gunnar, redaktör, *biträdande sekreterare*.

Westlund, Per-Olof, fil. dr., suppleant för riksantikvarien.

Zandrén, Bertil, kyrkoherde.

Suppleanter:

Andersson, Aron, docent.

Aschan, Ingemo, professorska.

af Ekenstam, Ingrid, fru.
Grönlund, Eric, kyrkoherde, suppleant för biskop Lundström.
Hjelmqvist, Arne, rektor.
Lindblom, Janesie, fru.
Noreen, Sven, landsantikvarie.
Nerhed, Georg, byrådirektör, suppleant för herr Jonsson.
Planander, Rolf, ingenjör.

Ordföranden, vice ordföranden, skattmästaren, sekreteraren och biträdande sekreteraren kvarstår enligt stadgarna i sina uppdrag t. o. m. årsmötet 1974.

Arbetsutskottet har bestått av ordföranden, vice ordföranden, skattmästaren och sekreteraren samt herrar Askmark och Berthelson.

Samarbetskommittén med Folkhögskolan: herrar Silfverskiöld, Sträng och sekreteraren.

Gästhemskommittén: herr Zandrén, ordförande, samt herrar Anderson, Blomberg, Sträng och sekreteraren, vilken fungerat som verkställande ledamot. Vid sammanträdena som under året varit 3 har Gästhemmets föreståndarinna fru Signe Andersson varit adjungerad. Stiftelsens skattmästare har fungerat som kassakontrollant.

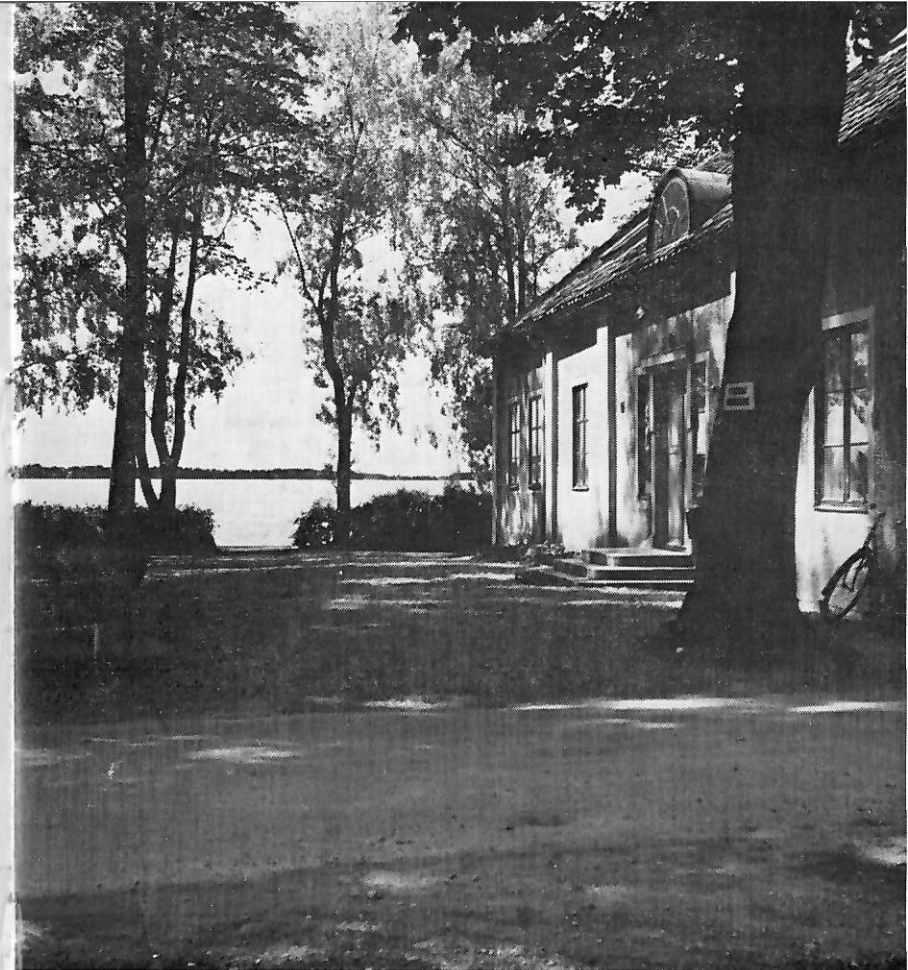
Stiftelsens representant i Folkhögskolans styrelse: herr Zandrén med herr Sträng som suppleant.

Delegerade för Munkklostret: herrar Hallin, Jonsson, Lindblom och Noreen.

Biträdande sekreterare har sedan 1968 varit herr Sträng, utsedd för samma period som sekreteraren.

Revisorer för 1973 års räkenskaper: länsrådet Nils Arfwidsson och aukt. revisor Åke Weisner.

Revisorsuppleanter: revisorererna N. Mohall och S. Byström.

Hjertstedtska villan, före restaureringen.

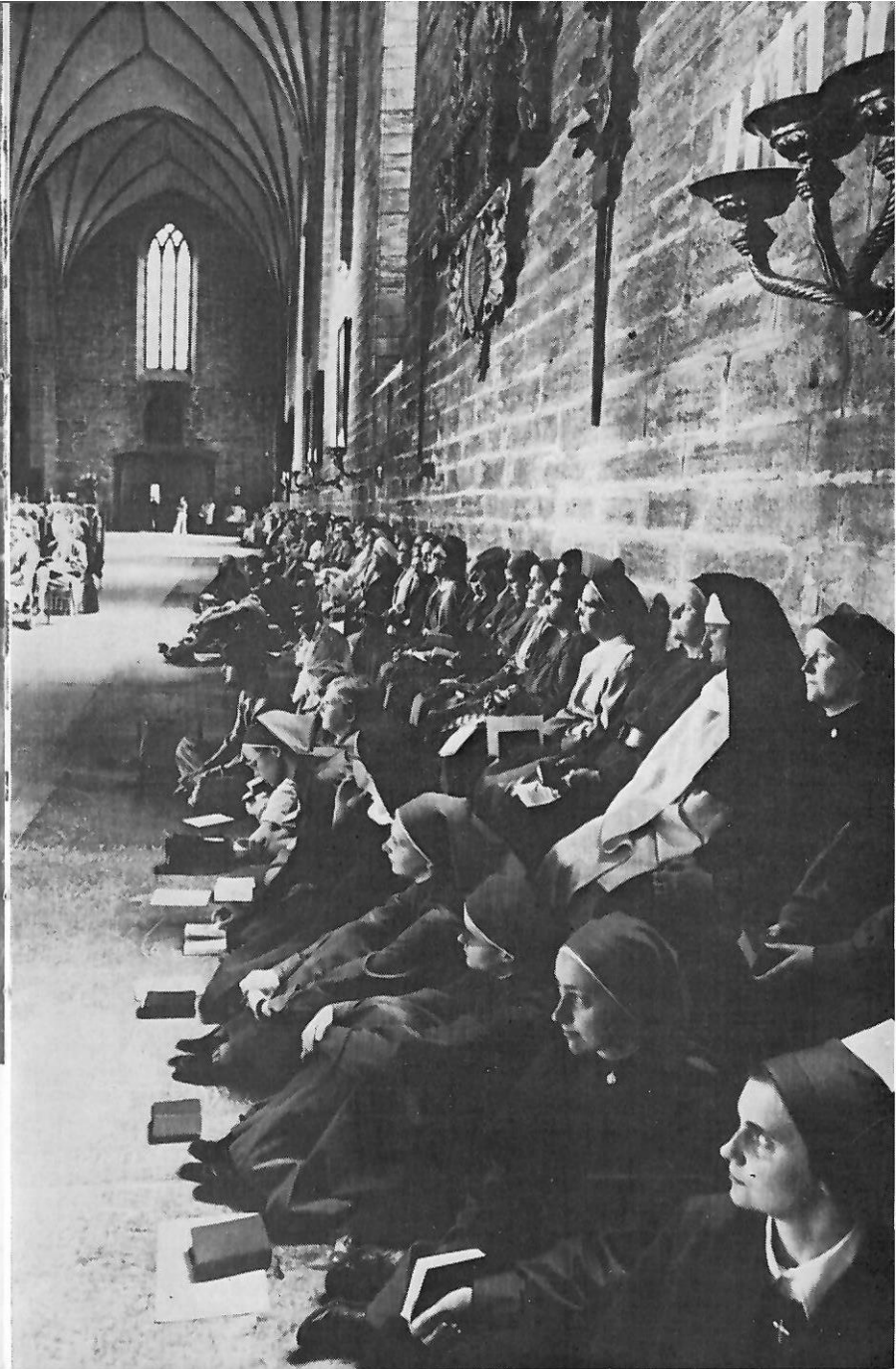

Abbedissan M. Hilaria från birgittinerklostret i Rom föreläser i Kungasalen.

FOTO ÖSTGÖTA-BLADET

T. h.: Under gudstjänsten i Klosterkyrkan samlades omkring 2.000 åhörare.

FOTO ÖSTGÖTA CORRESPONDENTEN

Konsert i Kungasalen av sångerskan Gudrun Bruna under kyrkkaffet.

FOTO ÖSTGÖTA-BLADET

T. h.: Landshövding och Fru Eckerberg (i förgrunden) lyssnar till biskop Askmarks predikan.

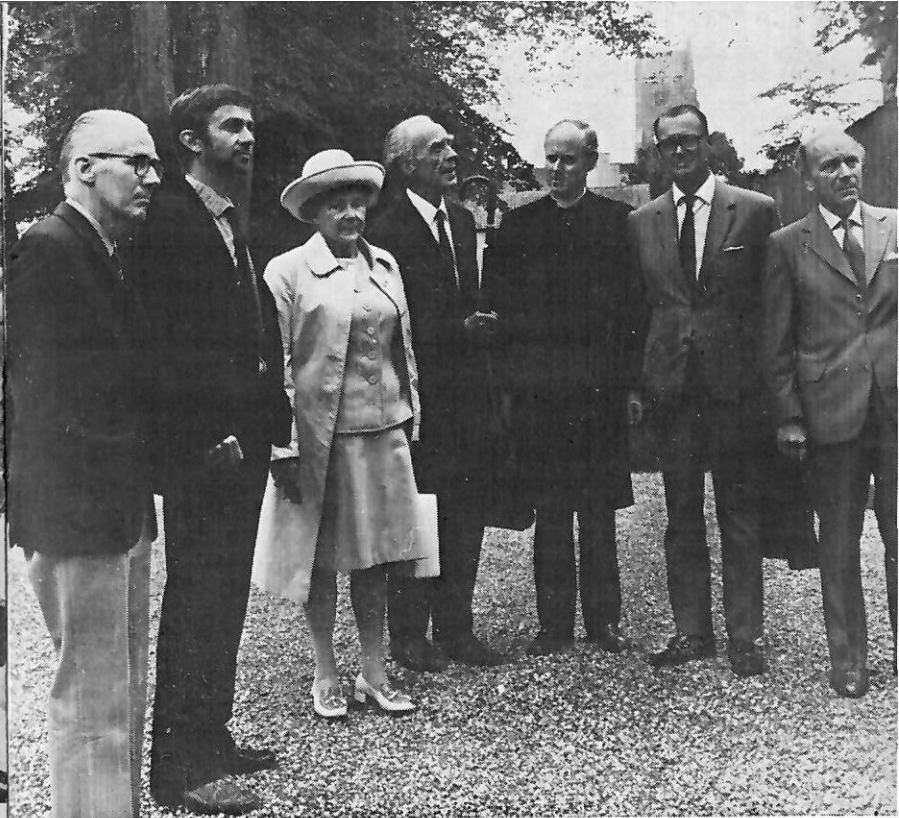
FOTO ÖSTGÖTA CORRESPONDENTEN

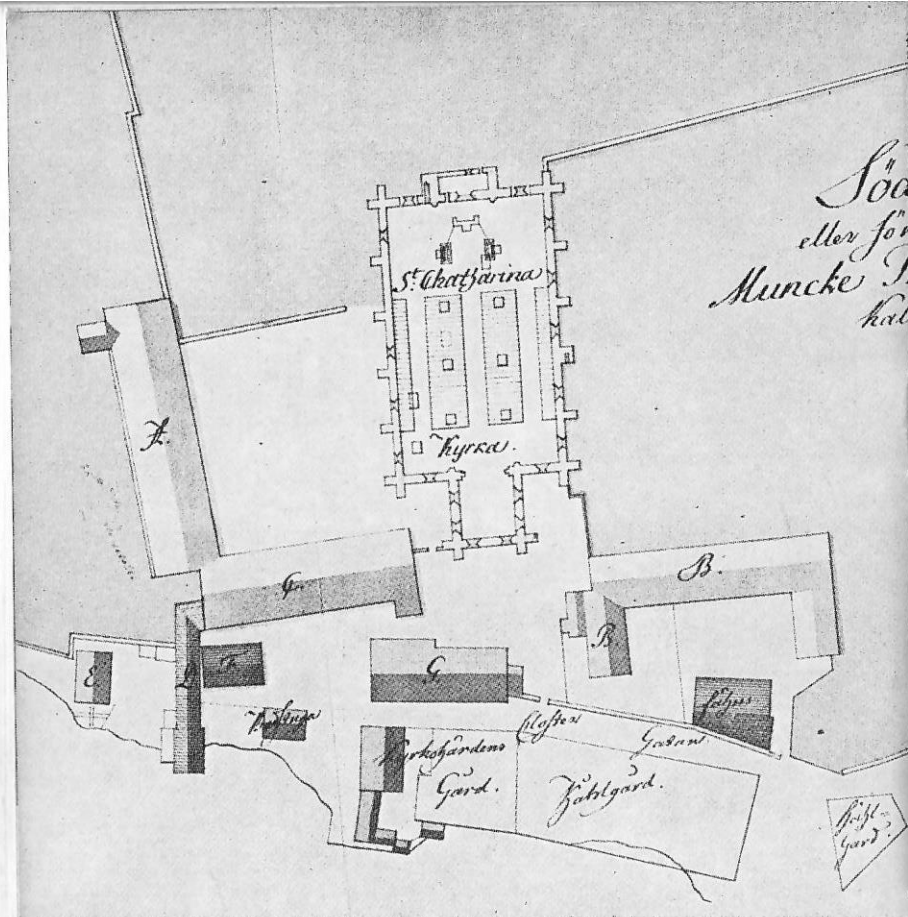

Vid katolikernas invigning av sin kyrka den 23 juli, Birgittas dödsdag. I mitten biskoparna Askmark (Linköping), Gärtner (Göteborg) och Pålson (Island). Nunnor fr. v. räknat: Syster Gertrud (Vadstena), Syster Catharina (Uden), Moder Johanna (Uden), Moder Henrika (Vadstena) och Moder Juliana (Weert).

FOTO ÖSTGÖTA CORRESPONDENTEN

Statsrådet Alva Myrdal diskuterar under jubileumsdagarna Klosterkyrkans restaurering. Från vänster: Per Edqvist, Ingemar Holmström, Alva Myrdal, Nils Ahrbom, Göran Grefbäck, Seth Schultz och Nils Engström.

Klosterområdet med Hjertstedtska villan (Krigsmanshusets kyrkoherdeboställe) mitt i nedersta delen. Detalj ur karta från år 1722.

Föreståndarinna för Gästhemmet har varit fru Signe Andersson. Som receptriser har tjänstgjort fru Ragnhild Gustafsson och fröken Ingmarie Carlson. Hotellstäderskor: fruarna Inga Nilsson, Arvida Karlsson, Birgit Johansson och Eva Bjurhall. Vaktmästare: Thore Stolt.

BIRGITTAJUBILEET 1973

När 600-årsminnet av Urban V:tes fastställande av Birgittas ordensstatuter högtidlighölls i Vadstena år 1970, tog Stiftelsen aktiv del i de olika arrangemangen. 1973 års högtidligheter i anledning av Helgonets död ansågs huvudsakligen böra anförtros åt Societas Sanctæ Birgittæ och Sankta Birgittas Kloster, vilket avsåg att den 23 juli inviga sin nya katolska kyrka. Birgittastiftelsen deltog på olika sätt i högtidligheterna, framförallt genom att under dagarna 19—25 juli ställa Kungsalen gratis till förfogande för de vetenskapliga och andra föredrag som anordnats av SSB. Alldenstund invigningen av den nya katolska kyrkan ägde rum den 23 juli, blev söndagen den 22 i sin helhet Birgittastiftelsens dag. Biskop Ragnar Askmark predikade vid högmässan i Klosterkyrkan och Stiftelsens sekreterare talade därstädes kl. 14 om "Vadstena som medeltida och nutida vallfartsort". Mellan dessa två högtidligheter i kyrkan intogs kaffe i nunneklostret för särskilt inbjudna gäster, omkring 730 personer. Kostnaderna härför delades mellan Stiftelsen och Vadstena församling.

FOLKUNGAPALATSET OCH GÄSTHEMMET

Kapitalsalen, klostrets vackraste rum, har under vintern varit upplåten till Folkhögskolans ungdom för morgonandakt. Aftongudstjänster kunde tack vare välvilja från Vadstena församlings prästerskap hållas sommardagen varje onsdag och lördag. Salen har därjämte använts nästan varje månad för vigslar och barndop. Fol-

kungapalatsets och Gästhemmets lokaler har under året tagits i bruk för ej mindre än 72 kongresser och kurser. Det sammanlagda antalet deltagare uppgick till 2.025. Antalet nattlogi under året för kursdeltagare och andra gäster har varit 6.357. Bespisningen har, liksom tidigare år, kunnat ordnas med effektiv hjälp från den välkända firman Restaurangtjänst i Mantorp.

Besöks-siffran för turister i Folkungapalatset var under året ovanligt stort, ej mindre än ca 15.000. Visningar har skett genom kommunens turistbyrå.

MUNKKLOSTRET

Under året har ritningar och projekteringshandlingar till restaureringen blivit fullbordade. En slutlig kostnadsberäkning, utförd genom Byggnadsstyrelsens försorg, daterad den 11/12 1973, slutade på 5.600.000 kronor. En ny framställning om statligt bidrag skall snarast ingivas genom Byggnadsstyrelsen såväl till Finansdepartementet som till Arbetsmarknadsstyrelsen.

Det ofrivilliga dröjsmålet med beviljande av medel har av Riksantikvarieämbetet begagnats för att genom doktor Iwar Anderson och landsantikvarien Sven Noreen verkställa undersökningar under och invid Munk-klosterbyggnaden. Härunder visade det sig, att ej blott murar från klostrets äldre tid, utan även sådana från Folkungapalatsets dagar, befann sig under jorden.

HJERTSTEDTSKA VILLAN

Denna intressanta byggnad, som ej finnes med på 1703 års karta men som år 1722 upptages under rubriken "Kyrkohärdens Gård", blev 1972 närmare besiktigad. Det visade sig då, att byggnaden i hög grad var i behov av reparation. Förslag uppgjordes av Vadstena Byggekonsult A.B. Sedan det konstaterats att erforderliga medel kunde uppbringas för bottenvåningens restaure-

ring, beslöt Gästhemskommittén att verkställa reparationen. Efter dennas avslutande kunde bottenvåningen den 1 oktober 1973 tagas i bruk som vaktmästarebostad. Kostnaderna täcktes dels av egna tillgångar, dels genom bidrag från A.M.S., dels tack vare enskilda gåvor, främst från Konungen och Engkvista fonden.

STADGARNA

Upprepade gånger under de senaste årtiondena har inom Styrelsen diskuterats omarbetning av Stiftelsens stadgar, vilka i stort sett varit oförändrade sedan 1920-talet. Vid styrelsesammanträdet den 28 maj 1973 beslöts på ordförandes förslag att för detta ändamål tillsätta en kommitté, bestående av herrar Grefbäck, Noreen och Sträng.

VÄRMELEDNINGEN

Genom Byggnadsstyrelsens försorg har under året en kulvert anlagts med värme från Birgittas sjukhus till nunneklostret. Den togs i bruk i oktober. Ungefär samtidigt lämnade Kungl. Maj:t tillstånd, att den gamla sinnessjukhusanläggningen — T-paviljongen — finge rivas. Rivningen kommer att verkställas under våren 1974.

GÅVOR

Till reparation av Hjertstedtska villan:

Från H. Maj:t Konungen	17.000:—
Från "Stiftelsen Olle Engkvist Byggmästare"	22.000:—
Från disponenten Kurt Benzinger	9.000:—
Från A. M. S.	20.000:—
Från Byggnadsstyrelsen (enl. kontraktet med Staten)	4.362:65

Till tvenne biblioteksrum i Dormitoriet:

Från läroverksadjunkten Anna Sjöstedt .. 20.000:—

Till ett museirum i Dormitoriet:

Från Vadstena Pumpar A. B. 10.000:—

*Till tryckning av denna broschyr
angående Stiftelsens verksamhet 1973:*

Från kantor och fru Olle Östblom 1.300:—
Från prosten och fru Sixten Dahlquist 1.000:—
Från slöjdlärarinnan Berta Elfström 1.000:—
Från Stockholm Stads Stiftskvinnoråd 150:—

Till Stiftelsens olika ändamål:

Från Anna och Oscar Ekmans fond 5.000:—
Från prosten och fru Sixten Dahlquist .. 10.024:—
Från läroverksadjunkten Margit Wallberg 1.000:—
Från lärarinnan Irma Larsson 100:—

Gåvor in natura.

Prosten Sixten Dahlquist, som under årens lopp med största intresse följt Stiftelsens verksamhet, har 1973 överlämnat resten av sin boksamling. Den kommer att ingå i den biblioteksavdelning, vilken avser att ge ett levande exempel på vad en östgötsk kyrkoherde i ett rangpastorat ägt i bok-väg omkring mitten av 1900-talet. Prosten Dahlquist och hans maka har tidigare, utom kontanta gåvor, bekostat "Vreta Klosters Rum" i Gästhemmet och skänkt olika inventarier, tavlor m. m. Birgittastiftelsen står i uppriktigt tacksamhetsskuld till den frikostiga givaren och hans maka!

En värdefull boksamling, omkring 400 skrifter, de flesta omsorgsfullt inbundna, har donerats av arkivföreståndaren John Hallgren.

Böcker har även skänkts av slöjdlärarinnan Berta Elfström och fil. doktor Sven Stolpe.

Tre originalträsnitt har överlämnats av konstnärinnan, författarinnan Elsa Björkman-Goldschmidt.

En målning av F. C. Kirschau, föreställande Alvastra klosterruin, är en gåva från stabsredaktör Einar Forsbergström.

En knypplad figurframställning, föreställande Jesus två sina lärjungars fötter, Birgitta samt Madonnan, har skänkts av konstnärinnan Greta Sandberg-Sjunnesson, stammande från Vadstena.

Liljesonska donationen.

Fröken Marta Liljeson, Motala, som avled 1973, förordnade genom skriftligt och muntligt testamente, att Birgittastiftelsen skulle erhålla ett större antal tavlor av framlidne konstnären Åke Liljeson samt ett flertal möbler, mattor, m.m., avsedda för rum i Munkklostret, till vilka hon ställde i utsikt ett kontant belopp, 30.000 kronor, vilket skulle utbetalas under 1974.

Birgittastiftelsens ekonomiska ställning vid utgången av år 1973 framgår av skattnästarens nedan bifogade redogörelse.

Stockholm i februari 1974.

För Styrelsen:

Per Eckerberg

Andreas Lindblom

